

gica llatina, en què *CAPERERE*, 'agafar, copsar, empuñar' en llatí general, ha pres ja el significat de 'deixar espai (per a alguna cosa), donar-li cabuda', però encara té el règim propi del ll. *CAPERERE*, verb transitiu amb acusatiu de l'objecte o persona encabjda en un recipient o continent, i com a subjecte, la cosa que dóna cabuda.

És el mateix canvi de construcció i de sentit que ha donat al cast. *coger*, en el llenguatge vulgar, el significat de 'cabre' («tantos eran que no cogian en la plaza»), acc. i construcció que perpetuen inalterades unes que ja es troben alguna vegada en l'ús que fan de *CAPERERE* alguns autors llatins dels més clàssics (Ciceró, *Verres*, 4.7) o de to un poc familiar («non caperet nummos cum gravis arca tuos», Marcial x, xiv) o molt vulgar («hospitium hospites capit», deia Trimalció, Petroni, *LXXVII*, 4), i ben clarament en els de la baixa època: «rustici capannam vocant, quod unum tantum capiat», 'perquè només hi cap un home', St. Isidor, *Etym.* xv, 12.2.

Així segueix vigent en alguns textos romànics dels més arcaics de la nostra terra, sota formes purament catalanes o encara mig llatines: «una terra in territorio Benascho --- subtus via --- et capet semen tres eminas», doc. benasquès d'entre 1015 i 1019; ¹ l'Evangelí manuscrit del Palau (Faraudo, *Misc. Fabra*, s. v. *ydra*, p. 173), i resta encara esporàdicament en fonts posteriors «ab los matexos noms de mesures anomenaven alguns vaxells que *cabien* més o menys», OPou, *TbPu.*, 31 (també la constr. moderna *ibid.*, 80, etc.); per a la supervivència d'aquesta construcció en castellà antic, etc., veg. *DCEC* 1, 556a1-14 (i nota 1), i encara trobem això avui en provençal: «peitrino d'ome es pas proun largo / per *caupre* lou grand èr e lou bounur seron», *Calendau* vii, 60.7 (junt amb la construcció moderna, *Nerto* vii, v. 71, etc.).

Que des de molt antic apareix així mateix la construcció moderna (la tenim ja en el segon passatge citat en Desclot) era d'esperar, pel fet que amb aquest paper ja la veiem en algun text vulgar de l'Antiguitat: «sermo meus non *capit* in vobis» en la Vulgata (*Iob.*, 8.37). Cf. el *DCEC* (556a21) per a la possibilitat que en això es reflecteixi l'ús del gr. *χωπέτω*.

Amb aquesta o aquella construcció el que és constant és l'ús de l'infinitiu *cabere* i no pas *cabre*, en la llengua medieval: «que bé pots tu veser / qu'en mi no pot *cabere* / nulla causa tan grans», Cerverí, *F. del Rossinyol*, v. 164; «en guisa que-y pogués més obra *cabere*», doc. rossellonès de c. 1284 (*RLR* iv, 362); d'aparició molt repetida en Llull: «molt me meravell del prelat --- com pot en son cor *cabere* nulla cosa que a Déu sia desagradable» (*Merav.* i, 78), «en pauch no pot molt vi *cabere* ---» (ib. i, 254), «feem metre partida dels servents nostres e almogàvers --- car tots no hi podien *cabere*---, en les galees e en les barques de penescalm de les naus», *Cròn.* del Cerimoniós (III, xxvi, ed. Sold., 1048.27), «ab les alcandores brodades, ben perfumades, e aptes a *cabere* en un clovell de nou», *BMetge* (*Somni*, *NCL.*, i, 109.22; *Riq.*, 290.20), i vegu més testimonis de la forma *cabere* en Jaume I, Llull, ⁶⁰

Tirant i d'altres (cit. en *Dag.*, *AlcM* i en l'*InvolCat.* d'Alart); fins al punt que hem de negar que la forma *cabre* pertanyi a la llengua antiga² i per tant ens cal desmentir l'afirmació que fa *AlcM* que el ll. antic *CAPERERE* es vagi continuar fins al català com a *cabre*.

En realitat *CAPERERE* fou reemplaçat enterament per *CAPERERE* en el llatí vulgar de per tot (*CAPERERE* en italià, al capdavant és quasi el mateix): oc. ant. *cabere*, roms. *incàpeà*, i fins en francès antic, encara que rar, es conservà el verb, però allí també en la forma *chevoir*, *chavoir* (proves en Tilander, *Rom.* *LXV*, 221-3). És rigorosament paral·lel al fenomen que es produí igual en *saber*, reflectint un ll. vg. *SAPERERE* en lloc de *SAPERERE*.³ La introducció molt posterior de *cabre* en català modern, en lloc de *cabere*, solament en aparença podia donar peu a aquesta concepció històrica errada; car es tracta del fenomen, recent, de la substitució, cada vegada més completa, que ha anat fent el català modern dels rars infinitius en -èr (d'on *valdre*, *doldre*, *soldre*, i fins *sebre*, tal com ja abans s'havia canviat *caere* en *caure*, *querere* en *querre*, *temere* en *témer*, etc.).

Només és que ací l'aparició de l'inf. innovat és una mica anterior a la de *valdre* o *sebre*. Però a l'Edat Mitjana no en sé altre pròdrom que un cas sol en la *Quaresma* de St. Vicent F. (i encara no comprovat sobre el ms., no sempre respectat pel publicador), text tardà, valencià i de to ultra-popular («si una empolla és plena d'aygua no-y porà *cabre* vi», 69.74); deu correspondre al S. xvii, o no gaire abans, el vell romanç de la Mort de l'Enamorada: «que li facin fe(r) una caixa / que la hi facin fer ben gran que tots hi puguem *cabre*».⁴

Assenyalo especialment l'acc. antiga (que es retroba en les altres llengües romàniques) 'intervenir, pendre part': «de les quals maravelles null hom no poria recomptar la veritat com yo faç, que fui --- procurador general seu, e *cabí* en tots los seus afers majors que ell féu», Muntaner (*NCL.* vii, 13.19), «vós volets dir que, si en lo juf de tal hom *cabets* com a jutge, o assessor o conseller, que-l favoregets», Eiximenis (*D-Comp.*, 60, un altre *ibid.*, 22), «alguns qui han *cabut* en lo regiment d'aquesta vila, en lo temps passat», doc. ross. de 1404 (*RLR* *xlviii*, 553), «en heretgia, / rebel·lió / o tració, / ella sabés / que hi *cabés*: / cert no-u celara, / ans m'acusara», «jove, galant / --- / ella-l convida, / *cabé*-hi la dida: / sens testimoni / féu... matrimoni...», JRoig (*Spill*, 2906, 1140, i encara 1539), «no han culpa o càrrec ni han *cabut*, sabut o participat en los dits insults, robo, incendis», doc. val. de 1460 (*CoHiCorAr.*, 491).

Per a locucions especials i formes flexives ens atindrem als altres grans dicc., remetent especialment a les dades de conjugació donades en *BDLC* iv, 212; «ella no *cap* en pell ab tants formatges, olles de llet, pans de mill --- y caps de vitam que'ls porten --- els pagesos agrahts», Genís i Aguilar, *Julita*, p. 7; «pareix mentira que aquí dins del cap *càpien* tantes coses juntes», *Canyissaes*, 37; «En Tumeu diu a sa mare: / feis-me ses butxaques grans, / que hi *quèpin* set o vuit pans / i altres tantes sobressades», Camps Merc.,